

851258

BUNA CHIVERNISEALĂ.

CARTE PENTRU TOȚI

INTOCMITĂ

DUPĂ IDEILE LUI SAM. SMILES
BCU Cluj / Central University Library Cluj

DE •

TEODOR V. PĂCĂȚIAN.

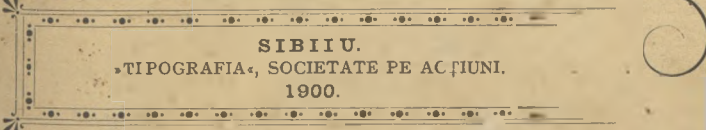
Prețul 40 bani.

România 50 bani.

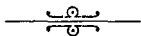

SIBIU.

„TIPOGRAFIA”, SOCIETATE PE ACȚIUNI.
1900.

BUNA CHIVERNISEALĂ.

CARTE PENTRU TOȚI

ÎNTOCMITĂ

DUPĂ IDEILE LUI SAMUEL SMILES

BCU Cluj / Central University Library Cluj
DE

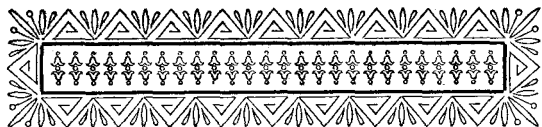
TEODOR V. PĂCĂȚIAN.

SIBIIU.

„TIPOGRAFIA“, SOCIETATE PE ACȚII.

1900.

Munca și sîrguința.

Buna chiverniseală s'a născut odată cu bunele obiceiuri. Se ține de bunele obiceiuri și cerința, ca omul să nu se îngrijească numai de ziua de astăzi, ci și de ziua de mâine.

Asta se numește bună chiverniseală.

A chivernisi înseamnă deci a duce traiul vieții cu socoteală și cu bună împărțire. Aci se înțeleg toate regulile de bună rînduială și de bună conducere în casă.

În viața omului chiverniseala are de scop bunăstarea omului. În viața popoarelor însă ea înseamnă și are de scop bunăstarea tuturor: *întărirea națiunii.*

Averea privată, a omului singuratic, și averea publică, a tuturor, se nasc deci din unul și același izvor, din *muncă.*

Avuția isvorește din muncă și crește și se mărește prin sîrguință, din prisosul pus la o parte.

Așadar' chiverniselile omului singuratic alcătuiesc avuția și bunăstarea națiunilor.

Acolo, unde oamenii sînt risipitori, statul se luptă cu sărăcia. De aceea, omul cruțător e o binefacere pentru statul de care se ține, ear' omul risipitor e dușman hotărît statului seu.

Că fiecare om e dator să chivernisească, nu se trage la îndoială de nimeni. Toți recunoaștem că e bun sfatul, dar' nu toți ne ținem de el. Lucrul vine de acolo, că chiverniseala nu e un dar al naturii; nu e pornire înăscută în om, ci e învățatură scoasă din *pățanie*, din pildele văzute și din cumpeneală.

Mai presus de toate însă e rodul *bunei creșteri și al minței*.

Numai omul cuminte, care știe să cugete, poate să păstreze cumpăt și măsură în trebuințele sale de toate zilele. Prin urmare, oamenii, bărbați și femei, au să fie crescuți așa, ca să fie cumiți.

Destrăbălarea e o însușire firească, mai deasă la oameni. Sălbaticul de pildă e cel mai mare risipitor. Face risipă de timp și de puterile ce le are, pentru-că nu le folosește decât când e silit.

Selbaticul nu se gândește la viitor, nici măcar la ziua de mâne, ci numai la astăzi. De aceea omul din vechime nici nu chivernisia nimica. Nu ne-a rămas nimic de el. Trăia în vizuini acoperite cu crengi, în crepături de stânci și se hrănea cu scoici și cu buruieni. Animalele le omoria cu petri. Se punea la pândă și le urmărea până le trântea la pământ. Așa făcea omul la început. Pățania l-a învățat în urmă să facă săgeți și suliți, cu cari putea să omoară mai ușor pasări și alte animale.

Omul din vechime nu știa ce e economia de câmp, lucrarea pământului. Abia în vremea mai apropiată de noi au început oamenii să adune grăunțe, să le macine, ear' o parte din ele să le lase risipite pe ogor, pentru anul următor. Ear' după-ce s'au descoperit metalele, ferul și arama, pasul ce l-a făcut omul înainte a fost foarte mare. Putea acum să-și facă unelte cu cari să taie lemnul, să cioplească peatra, să clădească zidiri și case, avea prin urmare toate mijloacele în mână ca să calce pe calea bunelor obiceiuri.

Un om dela malul mării a lăsat pe apă un lemn scobit la mijloc și s'a ascuns în scobitură ca să poată prinde pești. Așa a venit

omul la ideea să-și facă luntre din scânduri, prinzându-le la olaltă cu cuie. Din luntrea mică s'a început cu timpul corabie mare, cu care omul a început să cutriere toate apele, dela un capăt până la celalalt și să încunjure pământul.

Dacă munca omului n'ar fi dat roadele și foloasele pe cari le-a dat, lumea n'ar fi făcut nici un pas înainte, ci omul ar trăi și astăzi în plină sălbătécie. Omul a înțeles însă, că pământul e pentru-ca să-l hrănească pe el; dar' că și el e dator să muncească pământul, fiindcă numai așa 'i-s'a dat în stăpânire. S'a pus deci și a muncit pământul și pământul 'i-a dat roade bune.

Noi, cei de astăzi, numai avem să ne batem capul cu nimica, pentru-că le avem de-a gata, primite toate dela înaintașii nostri. N'avem decât să mergem pe calea croită de ei, tot înainte, spre desevîșire.

E lucru minunat de frumos în lumea aceasta, că ce e bun și folositor nu piere nici-odată, ci se strecoară printre veacuri, dela neam la neam. Despre Romani, strămoșii nostri, și despre Grecii din vechime, se vorbește și astăzi ca despre popoare foarte iscusite în toate. Zidirile ce le făceau ei, zugrăvelile și scobiturile în peatră, eșite

din mâna lor, erau de așa, că și astăzi le luăm de pildă. Ear' învățătura lor se folosește și astăzi în școale.

De aici urmează, că și dacă piere un popor, cum au pierit Romanii, îi rămâne vecinică aducerea aminte, întrupată în aceea-ce a făcut și a lăsat în urma sa, dacă bun și de folos lucru a făcut. Ear' dacă n'a făcut nimica, 'i-se stinge numele adată cu vieța, cum s'a întemplat cu multe alte popoare din vechime.

Înaintașii nostri ne-au lăsat și averi pământesti; dar' ele formează numai o mică parte din adevărata avuție, primită dela ei. Adevărata moștenire lăsată nouă e învățătura, cum se întrebuințăm munca omenească așa, ca să ne fie de folos nouă și urmașilor nostri. Lucrul acesta 'și-l-a însușit lumea, pe rînd pe rînd, din pildele vîzute. Dela o vîrstă de om a trecut la cealaltă. Dela tată munca a trecut la copil, înse cu pățanii cu tot. Chiar și astăzi munca e singura moștenire firească a neamului omenesc și totodată singurul mijloc bun de a da oamenilor bune obiceiuri.

Dreptul nostru, legat de această moștenire este, să întrebuințăm în mod folositor munca în-

vătăta dela înaintași. Dar' aceasta se poate face cu reușită numai atunci, dacă noi înșine ne punem pe muncă. Toți sîntem datori să muncim; unii cu mâinile, alții cu capul, dar' toți, pentru-că numai atunci ni-se face viața plăcută. Viața fără muncă n'are nici un preț și poate-că nici nu e viață, ci un fel de amorteală sau de somn.

Ce să muncim? Sînt atâtea tărîmuri de muncă în lumea aceasta, încât fiecare om își găsește locul. Să-l caute numai și-l va găsi. Pentru-că pe seama fiecărui om din lumea aceasta a făcut dumnezeirea loc și tărîm de muncă.

Nimic nu e mai înveselitor decăt să știi că trăești din munca ta.

Un învățat zice așa: »Inima nobilă respinge cu dispreț să trăească din munca altora, ca trântorul; să fure din ce adună alții, ca vermele; să stee la pândă ca rechinul, pentru-ca să înghiță peștii mărunți; ci din contră, va ține în vedere îndatoririle ce le are de a purta grije și de alții, de a nisui să facă servicii și altora și de a împăștia binefaceri asupra tuturor. Pentru-că nu este slujbă, dela domnitor până la muncitor, sau cum se zice, dela vodă și vădică până la opincă, în care nu s'ar cere multă muncă, săvîrșită cu

capul și cu mâinile, de omul ce vrea să ajungă la isbândă, cinste și mulțumire».

Munca nu e numai trebuință, ci și plăcere. Munca săvârșită se preface în binecuvântare, pe când în cas contrar e curat blăstēm.

Vieța noastră, în unele lucruri e luptă cu natura, cu firea, ear' în altele împreună-lucrare cu ea.

Soarele, aerul, pământul, storc neconținut din puterile vieții noastre; și noi trebuie să le punem la loc. De aceea mâncăm și bem, ca să ne nutrim; ne îmbrăcăm, pentru-ca să ne încălzim.

Muncim, ear' natura muncește împreună cu noi. Natura ne dă pământul pe care-l arăm. Natura face ca sēmēnța aruncată în pământ să încolțească, să crească și să se coacă. Noi o culegem și o punem în hămbare. Natura ne dă lâna și cânepa, ca din tortul ce-l scoatem din ele, cu ajutorul mânilor omenești, să ne gătim îmbrăcăminte. Natura ne dă tot ce ne trebuie și omul n'are decât să întindă mâna și să ia.

Dar' această întindere de mână e obositoare; și omul trebuie să știe cum are să o facă. Să nu uităm nici-odată, că ori-cât de avuți, sau ori-cât de săraci să fim, tot ce avem, tot ce mâncăm, tot ce îmbrăcăm, tot ce ne dă scut și adăpost, dela

palat până la colibă, e rod al muncii omenești, rodul muncii noastre.

Omul muncește nu numai pentru sine, ci și pentru ceilalți semeni ai sei. Muncim unul pentru altul. Plugarul muncește pământul și scoate hrană din el pentru toți. Fabricantul face postavuri, luminări și altele, pentru toți. Cismarul face cisme, croitorul haine pentru toți. Zidarul și tâmplarul ridică case pentru toți, și așa mai departe. Fiecare om își pune munca și puterile în slujba obștei și așa se naște bunăstarea obștească.

Munca e vieată. Ia dela om munca și 'l-ai condamnat la moarte. Apostolul Pavel zice: *»cine nu lucră se nu mănânce«*. Și apostolul Pavel știe de ce zice așa, pentru-că apostolul Pavel însuși a muncit din greu, ca să nu fie nimănui spre sarcină.

Cine nu cunoaște oare istoria plugarului, care fiind pe patul de moarte, a chemat pe fiii sei leneși la sine ca să le împărtășească o taină mare? Și le-a zis așa: — *»Fiilor! Comoară mare e ascunsă în pământul ce vreau să-l las vouă«*. Bătrânul se opri să răsuflă. — *»Unde e îngropată?«* întrebă toți copiii deodată. — *»Stați, că vă spun! — urmă a zice bolnavul. — »Va trebui să săpați mult... acî*

omul își perdù simțirile și muri înainte de a-și fi putut descoperi taina. Copiii sei însă s'au pus pe lucru.

Cu sape și cu hârlețe au scormonit întreg pământul, căutând comoara. Adevărat, că n'au aflat nici o comoară, dar' au învățat a munci; și după-ce au sămănat pământul și a venit vremea să culeagă rodul, au văzut oamenii, că darul Domnului e mai mare în pământul lor decât în al vecinilor, fiindcă 'l-au lucrat mai bine. Și așa au înțeles ei, că *asta* era comoara despre care le vorbia tata lor, pe patul de moarte.

Munca e deoparte *sarcină* și *pedeapsă*, de altă parte *cinste* și *plăcere*. Munca e *sărăcie*, dar' munca e și *domnie*. În muncă se cuprind dorințele și trebuințele noastre. Munca face ca omul să se înalțe și să devină mare. Învățătura, aripile cari fac ca omul să se înalțe la cer, se câștigă numai prin muncă foarte obositoare. Mintea, primită dela Dumnezeu, e numai puțința de a munci cu capul; și lăsată în nelucrare, mintea nu e de nici un folos.

Munca e pedeapsă, însă pedeapsă de glorie.

Sînt mulți cei-ce cârtesc asupra acestei legi a naturii, fără să-și dea seamă, că cârtesc asupra voinței dumnezeiești, fiindcă munca e dela Dum-

nezeu. — » *Întru sudoarea feței tale s-’ți agonisești pâinea ta*«, — a zis puterea de sus celui dintâiu om din lume.

Cei mai fericiți oameni pe lume sînt cei-ce nu muncesc și nu se gîndesc decît numai la plăceri lumesti. Omenimea n’are nici un folos de astfel de ființe, cari sînt numai sarcină pe pămînt; și dacă vine vremea ca pămîntul să le înghiță, nimenea nu le simte lipsa și nimenea nu le deplînge.

Nefericită ființă e leneșul!

Cine a împins lumea înainte, pe toate tărîmurile?

Oamenii muncitori! Tot ce avem astăzi: obiceiuri bune, învățatură, bunăstare, a eșit din sîrguința oamenilor iubitori de muncă, începînd dela cuiul de lemn pînă la lucrările mărețe de artă, ce duc veste în lumea întregă de frumseța lor.

Cărțile bune și folositoare sînt rod al muncii încordate; și nu s’au făcut deodată, ca-și-cum le-ai scutura din mânecă, ci după multă gîndire, scrutare și cumpeneală, după multe opintiri ale minții omenesti, care pe multe-ori se va fi împedecat și se va fi poticnit pînă a ajuns la țintă.

La multe lucrări mărețe au lucrat multe vârste de om. O vîrstă de om a început lucrarea, alta a continuat-o, a treia, a patra, a sfîrșit-o. Fiecare a făcut însă îmbunătățiri.

Casele erau la început bordeie simple. Dar' din aceste bordeie s'au născut palatele mari și pompoase, ce le vedem astăzi prin orașe.

Sub muncă nu trebuie să înțelegem deci punerea în mișcare numai a mânilor și a umerilor. Atâta știe și poate să facă și animalul. Munca omului trebuie săvîrșită și cu mintea, sau *mai mult* cu mintea. Omul trebuie să-și pună și creerii în mișcare. BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cel-ce zugrăvește o icoană frumoasă, scrie o carte folositoare, face o lege bună: e muncitor de cea mai înaltă breazlă. Tot așa muncitor ca și plugarul. Și ce produce el, cu toate-că nu e așa de lipsă pentru traiul omului și pentru păstrarea comunității omenești, ca aceea ce produce plugarul și păstorul: e totuși de mare însemnătate, pentru-că e un rod, care face, ca prin el să se ridice la vază și se rămână nemuritor întregul seu neam.

Tot ce avem astăzi sînt chiverniseli din munca înaintașilor nostri. Dacă lipsea munca pe vremea lor, noi am fi și astăzi oameni sălbatici.

Iscusință, creștere, descoperiri mari, învățatură, îndrumări de folos pentru viață: toate le avem dela ei și toate la olaltă au dat lumii — *morală*. Ear' dacă chiverniseala face *morală*, urmează, că omul muncitor și chivernisitor e *om moral*.

Chiverniseala nu e pornire firească, cum am mai spus, de aceea *trebuie învățată*. Regula e foarte scurtă și ușoară: omul se-'și pună poftele de animal sub porunca minței, care singură are să poruncească. Cel-ce întreabă totdeauna mintea și ascultă de ce-'i spune mintea, e om cu viitor sigur. Dar greșala e, că o mare parte a oamenilor nici nu se gândește la viitor. Și nu se gândește nici la trecut. Trăește numai pentru astăzi. Astfel de oameni apoi respiră tot ce câștigă, pentru-că nu-'i doare capul nici de viitorul lor, nici de viitorul familiei lor. Se câștige ori-cât de mult, mănâncă tot și prăpădesc tot. De aceea sânt totdeauna săraci și totdeauna lipsiți.

Și așa cum sânt oamenii sânt și popoarele. Sânt și popoare cari prăpădesc tot ce produc, și nu pun nimica la o parte, pentru urmași. Nu lasă în urma lor nici un fel de avere. De aceea rămân vecinic sărace și nebagate în seamă. Po-

poarele cari n'au averi n'au nici negoț, ear' țeara fără negoț e moartă.

Să luăm poporul din Spania. Din douăsprezece mii de sate ce erau mai nainte pe malul râului *Quadalquivir*, mai sânt astăzi opt sute, ear' oamenii din ele sânt toți cerșitori. Celelalte sate sau prăpădit toate. De ce? Pentru-că locuitorii lor nu cunoșteau munca și se fereau de muncă.

Osândă dreaptă asupra Spaniolilor se cuprinde de altcum în vorba lor, care zice: »E bun cerul și e bun pământul, dar' e ticălos și rău ce e între cer și pământ«. Adecă — *omul*. Spaniolul urește munca. Parte din trândăvie, parte din sumeție, nu muncește, ci mai bucuros — *cerșește*. Nu e mirare deci că sărăcește și se prăpădește.

Oamenii se împart, din punctul nostru de vedere, în două: risipitori și cruțători.

Risipitorii prăpădesc și se prăpădesc, cruțătorii adună avere din munca lor, ca cu ea se pună în mișcare alte brațe muncitoare. Omul sărac e silit să ceară dela alții de mâncare, omul cu avere poate să dea și altora de mâncare. Din averile oamenilor cruțători se plătește munca altora, pusă însă în slujba lor. Așa s'a început și așa se face și astăzi industria și negoțul.

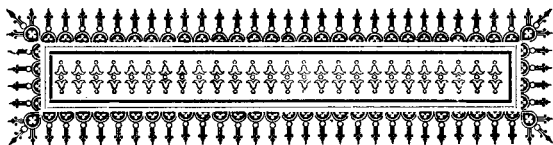
Risipitorii nu fac nimic; cruțătorii ridică fabrici, zidesc case, cumpără moși, dau de lucru muncitorilor și-i fac să se poată câștiga traiul vieții din munca lor.

Acesta e rodul muncii și al chiverniselei! E sfatul minții, că banul are să fie întrebuințat numai în scopuri folositoare.

Cel-ce nu știe să fie cruțător nu face nimic spre înaintarea lumii. Mănâncă și prădădește tot ce are și tot ce capătă, și nu poate sări nimănui într'ajutor. Și să aibă ori-ce isvoare bune de câștig, lumea nu-l va prețui, pentru-că lumea nu are nici un folos de câștigul seu. Dela el lumea nu primește nici un ajutor. Din contră; el cere ajutor dela alții, pentru-că totdeauna e în lipsă și neconținut cerșește bunăvoința și ajutorul oamenilor cruțători, cari, de cele mai de multe-ori, au să-i facă până și înmormântarea.

Obicinuința de a chivernisi.

Oamenii pătimesc astăzi mai mult de boala risipei de bani decât de lipsa de bani.

În zilele noastre e mai ușor să câștigi banii decât să înveți cum ai să folosești banii. Pentru-că nu ce câștigi fac avuția, ci ce pui la o parte și păstrezi bine din aceea ce ai câștigat.

Cel-ce face așa a apucat pe calea sigură a buneistării. Chiverniselile sale pot să fie mici; dar' ori-cât de mici să fie, sînt destul de mari pentru-ca să-l facă neatîrnător de alții.

Cel mai neînsemnat muncitor încă poate pune ceva la o parte din câștigul seu, dacă are bunăvoință. Și din cel mai de rînd muncitor încă se poate naște un mare bogătan, care să se joace cu milioanele.

Un Englez povestește următoarea istorioară :

— » Mersesem să cercetez o fabrică mare, în care lucrau zilnic peste patru mii de muncitori. După-ce văzusem tot, fac cunoștință cu stăpânul fabricei. Un prieten îmi spune despre el, că înainte cu douăzeci-și-cinci de ani era simplu muncitor în aceeași fabrică, acum întreagă a lui, și că numai sîrguința sa nemărginită l-a ridicat acolo unde este. Fabricantul se grăbi însă să-mi spună, că vrednicia nu e numai a lui, ci și a nevastei sale, care simplă muncitoare era și ea înainte cu douăzeci-și-cinci de ani, în aceeași fabrică«.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Eată pildă de sîrguință!

Cea mai mare risipă se face în zilele noastre cu vremea, deși se știe că vremea e mai scumpă decât banul. Banul pierdut îl mai poți găsi, vremea pierdută însă nici-odată.

Vremea trebuie chivernisită tot așa ca și banul. Nici o clipă să nu scape nefolosită, sau rău folosită. Omul cu bună chibzuială are program bine stabilit pentru folosirea vremei. Regula sa e următoarea : *toate la locul lor și toate la vremea lor.*

Chiverniseala se învață foarte ușor din pildele altora. Ce poate face vecinul, de ce să nu pot face și eu, și altul? Și vom face, dacă vom

vedè și vom înțelege că e bine ce face vecinul. Vom face cu atât mai ușor și mai cu drag, dacă vom vedè, că chiverniseala nu ne face nici un rău; dimpotrivă, ne face să ne scuturăm de disprețul și nesocotirea cu care eram văzuți mai înainte din partea celorlalți oameni.

Să nu zică nimeni că *nu poate* face chiverniseli, nu poate pune nimica la o parte, pentru-că nu spune adevărul. Nu este om, fie ori-cât de sărac, care să nu aibă zile în cari câștigă mai mult decât îi cer trebuințele. Și dacă numai o zi pe săptămână e așa, și dacă numai 20 de bani pune la o parte pe săptămână, în douăzeci de ani chiverniselile sale vor da o sumă frumoasă, cu camelele ce umblă după ele. Greutatea nu o face sărăcie, ci obicinuința de a rupe ceva și din sărăcie, ear' obicinuința aceasta trebuie sădită în om. Curaj prea mare și minte prea multă nu se cere ca cineva să se pună pe chiverniseală. Se cere atâta minte și atâta curaj, ca omul să-și poată stăpâni poftetele. Celelalte vin dela sine. Vorba e să faci omul începutul, pentru-că *rîvna* vine singură, fără nici un îndemn din afară.

Chiverniseala se învață deci prin obicinuința de a nu prăpădi tot ce ai, ci de a mai pune ceva

și la o parte. Bine e de omul care își însușește această îndatinare, pentru-că rău e, când moare capul familiei, sau cade la pat pe vreme mai lungă, și ai sei rămân fără coajă de pâine în casă. Bogății mari firește că nu-și poate aduna fiecare dintre noi; dar' aceea poate să o facă fiecare, ca să aibă adunați totdeauna puținei bani albi pentru zile negre, — cum spune zicătoarea, — fiindcă nimeni nu știe ce-î aduce ziua de mâne. Ear' pentru a face lucrul acesta nu se cere nimic alta decât *voință*, numai *voință*.

Cei mai mulți oameni aleargă astăzi după plăceri; și urmărindu-le, trec peste marginile regulilor bunei viețuiri. Animalul stă în această privință mult mai sus decât omul. Animalul nu bea decât numai cât îi trebuie, și numai ce-î prieste sănătăței. Omul nu. Nu e mirare deci, că sînt oameni, cari nu lasă după moarte decât datorii, ear' cei rămași în urma lor de multe-ori trebuie să vîndă tot ce au, pentru-ca să poată acoperi socotelile de înmormântare ale mortului.

Trebue să știm și să înțelegem, că banul nu representă numai prețul ce-l are ca ban; nu representă numai prețul obiectelor primite în schimbul banului; ci representă ceva mult mai însemnat: *neatîrnarea omului*.

Omul care nu e atîrnător de nimeni, are cu totul alt preț în fața semenilor sei. E încunjurat de prețuirea tuturor. Dar' și ca om e cu totul altul.

Omul neatîrnător de nimeni are cele mai puține însușiri rele. Înșelătoriile, hojiile, omorurile, le fac de obicei oamenii lipsiți, cari n'au învățat și nu vreau să muncească.

Nici o pătură de oameni și nici un popor, care a trăit din gata, n'a produs nimica de preț. De aceea nici n'a ajuns la neatîrnare; ear' dacă o avea — a perdut-o.

Omul care nu lasă nimica pentru ziua de mâne, își pune singur piciorul în pragul miseriei. Se face sclav al vremii și al împrejurărilor; și de aceea îi lipsește neatîrnarea. El singur n'o vrea, de aceea rămâne supus altora și rămâne sărac. Pe când omul care 'și-a agonisit ceva, e cu totul alt om. Mica avere, mica moșioară, eșită din munca lui, e o *putere* pentru el. Soartea lui nu mai atîrnă dela vreme și împrejurări; pentru-că acum el e stăpân peste sine și poate să se uite cu curaj în fața lumii. Nu poate nici să-l cumpere nici să-l vîndă nimeni. Voios și fără grije poate să privească în fața viitorului, care nu poate să-i aducă decât bucurie și fericire.

Cel-ce chibzuește bine folosirea vremii și a banului e cuprins de cu vreme de îngrijire și de cumpătare. Omul care nu e așa, n'are îngrijire. Pentru el, aceea ce are, n'are nici un preț. De aceea risipește ce are, în toate părțile, ca un sălbatic. La ziua de mâine, la zile de grea nevoie, nu se gândește. Omul cu chibzuială însă se gândește totdeauna la viitor, și stă totdeauna gata de a întâmpina zilele grele ce pot se cadă asupra sa și asupra familiei sale.

Căsătoria aruncă mare răspundere asupra bărbatului și puțini își dau seamă de această răspundere. Omul însurat trebuie să facă mari opintiri pentru-ca să alunge sărăcia din pragul ușii sale și pentru-ca familia să nu-î rămână pe drumuri, după moartea sa. Omul însurat e deci *dator* să chivernisească; și la el, lipsa de chiverniseală e grozavă cruzime împotriva soției și a copiilor, chiar și atunci când isvorește din neștiință.

Să luăm de pildă un om bețiv, care a risipit la birt tot ce avea și tot ce a câștigat în viață; ear' la moarte își lasă familia lipsită până și de cele mai trebuincioase lucruri din casă, o lasă jertfă vieții sale destrăbălate. Întreb: poate

să aibă cruzimea și tirănia o formă mai îngrozitoare de cum e aceasta? Și totuși, câți nu sînt cari fac așa! Și sînt oameni de toate felurile și clasele: de jos și de sus. Trăesc destrăbălat și trăesc peste mijloacele ce le au. Aleargă după mărire deșeartă, după plăceri și bucurii trecătoare.

Oamenii de astăzi cred că viața e prea lungă și de aceea umblă din adins să o facă mai scurtă, ca să sfîrșească mai iute cu ea. Trăesc cu risipă și din risipă. Dau mai mult decît au. Câștigul îl aruncă cu amîndouă mînile, în toate părțile, ca în cele din urmă să-și arunce și viața în urma câștigului — păpat.

Obicînuința de a chivernisi se naște de cele mai de multe-ori din dorința de a ne îmbunătăți starea și de a face traiu mai bun celor-ce ne stau aproape. Și odată încuibată în om, nu e putere care s'o mai scoată din el.

Chiverniseala se începe așa, că omul nu cumpără nimica ce-'i este de prisos, fie de altcum prețul ori-cât de mic. Pentru-că obiceiul de a cumpăra lucruri de cari n'ai nici o trebuință, te face să fi risipitor și în alte treburi.

Chiverniseala se începe din tinerețe. Omul trebuie să-și adune în tinerețe și în anii de mijloc

ai vieții aceea ce-î trebuie pentru zilele din urmă ale bătrâneții, dacă vrea să le petreacă în liniște, tică și fericire. Pentru-că nu e nimic mai dureros și mai trist, decât să vezi omul bătrân silit să cerșească și silit să se razime cu totul pe mila și ajutorul altora. Chiar și numai închipuirea acestui trist lucru ar trebui să facă să nu aștepte oamenii ajungerea la această tristă stare.

Chiverniseala trebuie începută deci în tinerețe. Pentru omul tinăr e deschis viitorul și e departe viitorul. Până se întâlnește cu el poate să facă frumoase chiverniseli, dacă îl trage inima. Omul bătrân nu mai poate chivernisi, pentru-că n'are vreme. Este la marginea mormântului, care în fiecare clipă poate să-l înghiță.

Dar' în zilele noastre, omul tinăr risipește tot așa câștigul ce-l are ca și omul bătrân, ca și tatăl-seu. Poate chiar mai bine decât tatăl-seu. Copiii apucă firul acolo unde 'l-au lăsat părinții și merg tot înainte, până se trezesc că sînt înglodați în datorii până la urechi. Pe mica avere ce le-a mai rămas se pune secevestru, în curînd vine toba la casă, li-se vinde tot ce au, și ei rămân, cu familiile lor, aruncați pe stradă și adăpostiți la umbra gardului.

Cei mai mulți oameni fac în chipul acesta școala vieții. Învață a cunoaște sărăcia din pățaniile proprii, dar' învățătura le vine prea târziu.

Pe când lipsa de chiverniseală aduce sărăcia la casă, *cruțarea o scoate din casă*. Și e urită boală sărăcia! E cea mai mare dușmană a fericirii omenești. Nimicește libertatea și neatîrnarea omului, și face ca virtuțile omului se rămână ascunse.

Omul sărac, — și sărac din vina lui, — e vecinic supus și totdeauna plecat altora. Nu arată nici urmă de vrednicie. Totdeauna cu căciula-n mână, comănăcit în fața tuturor. Omul cruțător însă, în clipa în care se simte neatîrnător de nimeni începe să-și întărească credința în puterile sale și să-și întărească caracterul. Începe a-și pune la inimă, că virtutea e stăpână peste patimi, ear' nu întors, patimile peste virtute; și începe să uite, că omul poate fi chinuit și de griji și de temeri cu privire la viitorul ce-î stă înainte.

Vor zice mulți: »e ușor a scrie așa, dar' e greu a face cum se scrie«. Răspund: nimic nu e greu în lume, dacă este voință. Omul care zice »nu pot« e om slab; și poporul care zice așa, încă e slab. Cu acest »nu pot« pe buze s'au prăpădit mulți oameni și multe popoare. *Toate le face omul*

dacă vrea. Și dacă nu poate face singur ceva, — va putè face în unire cu alții.

Omul sè nu uite nici-odată, că nu are datorii numai față de sine, ci și față de alții; ba poate că față de alții chiar mai multe și mai mari. Omul sè se gândească totdeauna la înalta și frumoasa menire ce o are pe acest pământ și la interesele de cari e legată ființa sa omenească.

Sè se gândească omul totdeauna la marea bunătate a naturei și a dumnezeirei, la mintea cu care a fost înzestrat, la inima ce o are pentru a iubi pe toți semenii sei, la patria al cărei cetățean a fost rînduit sè-i fie. Și gândindu-se la toate acestea, va înțelege omul, că el nu e cea din urmă făptură dumnezească, lăsată sè trăească pe acest pământ, ci e chiar *parte din dumnezeire*; e om, înzestrat cu dreptul de a cere ca toți sè-l prețuiască. Și tocmai de aceea trebuie sè se prețuiască atâtâu el pe sine. Fiecare ființă omenească, bogată sau săracă, face puntea de trecere între două vecinicii și ziditorul nu face deosebire între ele, ci veghiază asupra tuturor și le adumbrește pe toate în măsură egală.

Cel-ce dovedește destulă prețuire față de sine, față de corpul, sufletul și caracterul seu: a făcut

bun pas spre îndreptare, chiar de ar fi inima sa ori-cât de stricată. Prețuirea de sine face pe om să se înalțe, să privească în sus, să-și lumineze mintea și să-și îmbunătățească soarta și starea. Prețuirea de sine e izvorul tuturor însușirilor bune, înfrumșetătoare pentru firea omului, cum e : omenia, trezvia, curățenia și celelalte. A ține prea puțin la tine și despre tine, înseamnă a te cufunda, a da în jos spre plaiul — rușinei.

Fiecare om să caute ajutorul de care duce lipsă în puterile sale proprii. Omul nu e fir de paiu, aruncat în apă, pentru-ca să vezi cum e cursul apei; ci omul are puterea și libertatea de a-și croi singur cursul vieții, și are puterea să dea piept cu valurile și să se ridice deasupra lor, fie ele ori-cât de furtunoase. Ear' cine nu știe să dea piept cu valurile — înce-se!

Vieața e o cumpănă și fiecare om are puterea de a se ridica deasupra în cumpănă. Cel-ce nu știe să-și folosească puterile, rămâne pe jos. Putem să avem judecată dreaptă; putem să facem lucruri bune; putem să fim cumpetați și să ne îngrijim de zile negre; putem să cetim cărți bune și să ascultăm bune învățături, punându-ne sub puterea duhului dumnezeesc aici, pe pământ; putem să dăm

în urma lucrurilor celor mai alese și se avem în vedere ținta cea mai frumoasă: nimeni și nimic nu ne împedecă. Cu un cuvânt, deschisă ne stă lumea întreagă.

Omul înțelept poate să cumițească o lume întreagă. Omul vrednic face vrednică o lume întreagă. Căci mulțimile, masele, sînt compuse din oameni; și dacă întră în ele un om adevărat, se vor face cum e el, ear' nu el se va face cum sînt mulțimile. Înaintarea lumii este deci înaintarea singuraticilor. Întregul e așa cum sînt părțile care îl fac, al pentru-că el nu poate fi mai bun. Lumea e oglinda membrilor ei și oglinda e așa cum sînt membrii.

Omul ridicat odată deasupra are puterea să ridice și pe cei-ce stau în legătură cu el. Omul ridicat deasupra are cerc larg de vederi. Vede mai bine lipsurile ce trebuiesc delăturate; și fiindcă s'a ridicat din puterile lui, are tot dreptul să îndemne pe ceialalți să facă și ei asemenea. Cum ar putè cere omul, care se scaldă însuși în murdării, ca lumea să fie la înălțime? Cum poate să predice curățenie de moravuri și trezvie omul, care însuși e bețiv și plin de obiceiuri rele și urite? Medicul care vrea să vindece

pe alții, trebuie să știe să se vindece ântâiu pe sine.

De aceea, în toate îndreptările și îmbunătățirile ce le dorim, trebuie să începem la noi înșine. Să propoveduim evangelia și să mergem înainte cu pilde bune. Cel-ce vrea să facă mai buni pe alții, să se facă mai bun ântâiu pe sine; și de aceea omul să învețe a se prețui ântâiu pe sine.

Să ne îngrijim așadar' de ziua de mâne, pentru-că nu știm când ni-se curmă vieța. Cel-ce nu se îngrijește de ai sei a pierdut credința în sfințenia datorințelor creștinești și omenești ce le are, a pierdut credința în Dumnezeu și de aceea pierdut este și el pentru lume și pentru ai sei.

Am cetit undeva o frumoasă asemănare a vieții omenești, care e zugrăvită ca o trecere peste un pod mare. Podul are o sută de boltituri, ceea-ce înseamnă: *o sută de ani*. Nori negri stau îngrămădiți deasupra podului, la intrare și la eșire. La intrare sînt sute de mii de cărări și fiecare om se perde pe câte una din ele în clipa în care a pus piciorul pe pod. Dar' cărările se împuținează, la fiecare pas, așa, că pe la mijlocul podului abia mai rămân câteva, ear' la celalalt capăt de pod, la eșire, numai — *una*.

Așa e viața omenească. Sute de mii de oameni intră în lume și mor unul după altul, astfel, că la mijlocul vârstei abia ajung jumătate, ear' la o sută de ani abia ajunge câte unul din sutele de mii.

Ora morții nu o știe nimeni înainte și totuși și moartea omului se întâmplă după anumite legi ale naturei. S'au făcut cercetări din partea oamenilor învățați și s'a aflat, că anumiți oameni mor mai curând decât alții.

Nimic nu e întâmplare în lumea aceasta, ci totul e *lege*. E datoria omului să învețe a cunoaște legile acestea și să se țină de ele. Lege e tot ce se cere pentru apărarea sănătății și a vieții omului și omul are să se supună acestei legi. Neștiința noastră nu va face ca natura să-și schimbe legile poate de dragul nostru. *Noi* avem să ne supunem lor, nu ele nouă. Dumnezeu ne-a dat mintea pentru-ca să le înțelegem și să le învțăm; ear' dacă nu vrem să le învțăm, vom avè să purtăm urmările noi singuri și nimeni altul.

Mulți oameni s'au îndatinat să se lase în nădejdea și ajutorul altora. Ear' dacă nu li-se dă ajutor, strigă desnădejduiți: »bine; nimeni nu vrea să-mi ajute?« —

E de neînțeles, că mulți oameni nu știu nici astăzi, că știința, libertatea, bunăstarea, tot ce are și dorește omul a venit și trebuie să vină dela om. Ori-ce îndreptare a greșelii trebuie să o facă deci omul, nu legea. Omul risipitor râde când aude de lege, pentru-că pe el nici legea nu-'l mai poate îndrepta. Tot așa râde și bețivul de Dumnezeu, pentru-că pentru el nu mai este Dumnezeu. Își bate joc de Dumnezeu, ear' în cele din urmă tot pe Dumnezeu pune vina pentru ticăloșia în care se află.

Omul care așteaptă ajutor dela alții e vrednic de hulă. Ajutorul are să-'l caute fiecare om în sine și la sine. Omul a fost adus în lume așa, ca singur să se ajute și singur să se ridice. Mântuirea omului dela om are să vie!

Dar' trebuie s'o mai spunem și s'o întărim de nou, că e greșeală mare, care nu poate fi iertată nimănui, că oamenii în marea lor parte nu fac chiverniseli atunci când pot, în zile de câștig, ear' când n'au câștig stau cu gura căscată cătră cer, înglodați în ticăloșii, și fac răspunzător cerul pentru ticăloșia lor în care se găsesc, ca-și-cum cerul ar fi dator să le dea toate de-a gata. Până mai au ceva, nu es din cărcimă. Când nu mai au nimica,

nu ies din înjurături. La muncă însă nu se gândesc, cum nici la cruțare nu s'au gândit nici-odată.

Oamenii necruțatori sînt oameni săraci; ear' poporul stătător din oameni săraci e asemenea sărac. Și sărac fiind, *e atîrnător*, prin urmare supus altora. Poporul sărac n'are viitor sigur, pentru-că îi lipsesc temeliile vieții trainice, îi lipsește *neatîrnarea*.

Dacă omul n'ar avè altă chemare în lumea aceasta decît numai să are, să samene, să secere pămîntul, pentru-ca din roadele pămîntului să-și țină vieața pînă va fi chemat în lumea cealaltă, n'ar fi nimic de zis și ar trebui să fim mulțumiți cu omul de astăzi, pentru-că datorința aceasta 'și-o împlinește el. Bine, rău, — dar' 'și-o împlinește. Omul însă n'are numai trup, ci are și *suflet*, și sufletul omului încă cere hrană. Omul n'are să se îngrijească numai de gură și de stomach, ci și de *minte* și de *inimă*. Ear' hrana pe seama inimei și a minții e *punerea minții și a inimei în lucrare pentru a face bine*.

Banul singur încă nu e semn de bunăstare. Poate să aibă omul mulți bani; și dacă pe lângă bani va avè o inimă împetrită și o minte tîmpită, e sărac și rămîne sărac, pentru-că e sărac cu mintea și cu sufletul. Înaintarea în cele pămên-

tești trebuie să țină pas cu înaintarea minții. Omul trebuie să se îmbogățească și în virtuți și în fapte bune, plăcute oamenilor și plăcute lui Dumnezeu.

Chiverniseala se nu se confunde cu *sgârzenia*, una din cele mai urite însușiri ale omului. Chiverniseală e îngrijirea, ca ziua de mâne să nu ne găsească lipsiți și strîmtorați. E îngrijirea, ca în zilele bune să punem la o parte prisosințe pentru zile rele, așa, ca făcându-ni-se aceasta o îndatinare, să ne adunăm în tinerețe atâta, ca din chivernisele să putem trăi la bătrânețe fără griji și fără a fi atîrnători de ajutorul cuiva sau a-î fi cuiva spre sarcină.

Chiverniseala n'are deci nimic a face cu sgârzenia. E tocmai protivnică sgârzeniei, pentru-că scopul chiverniselei e asigurarea neatîrnării pe seama omului, ear' sgârzenia face ca omul să fie atîrnător dela banii sei.

Sgârcitul e robul banului și banul e Dumnezeuul sgârcitului.

Chiverniseala cere ca banul să fie folosit, însă cu socoteală și cu bună împărțire, ear' sgârcitul nu folosește banul de loc, ci-l ține ascuns pe fundul lăzei. Asta e deosebirea între chiverniseală și sgârzenie!

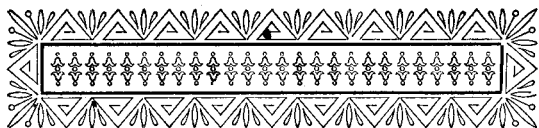
Chiverniseala se nu treacă nici-odată în sgârcenie, pentru-că sgârcenia nu e vrednicie, nu e vîrtute, ci e patimă urîță.

Omul sgârcit își trage dela gură și pune tot la o parte, pentru-că asta e singura plăcere ce o are *el* pe lume. Omul cuminte și chivernisitor pune însă la o parte numai aceea ce poate și aceea ce-î rămâne după acoperirea tuturor lipsurilor cerute de trebuințele familiei sale.

Pentru omul sgârcit banul e idol cărui se închină. Pentru omul cruțător banul e mijloc, cu ajutorul căruia caută să-și asigure traiul, fericirea și viitorul.

Sgârcitul n'are nici-odată destul, chivernisitorul are totdeauna de prisos. Și pe când sgârcitul lasă în urma sa bogății, de obicei pe seama risipitorilor, cari iute le mănâncă: omul cruțător lasă în urma sa mai puțin dar' mai sigur, pentru-că înainte de toate lasă urmași crescuți în priceperea care o avea el, în priceperea chiverniselei.

Lipsa de îngrijire.

Sînt mulți oameni săraci în lumea aceasta ; mai mulți decît cei bogați. Și sînt mulți oameni nefericiți în lume, mai mulți decît cei fericiți. Poate chiar mai mulți și decît cei săraci. Pentru-că bogăția nu e totdeauna fericire. Omul bogat încă poate să fie foarte nefericit ; mult mai nefericit decît cel mai sărac om din lume. Ce e fericirea ? *Mulțumirea* omului cu aceea ce e, și cu aceea ce are.

Țeara englezească e una din cele mai bogate țeri din lume și totuși are și ea mulți săraci. De ce ? Pentru-că omul sărac câștigă mult acolo, dar' și risipește mult. E învățat să trăească prea boierește, de aceea risipește tot și n'are nici-odată nimica. Marele industriaș, marele fabricant din țeara englezească, se înavuțește din munca săracului. Plă-

tește bine munca săracului, dar' săracul tot sărac rămâne, pentru-că trăește fără socoteală. Înavuțirea țerei ține deci pas cu sărăcia muncitorimei din țeară.

În țeri sălbaticice nu e așa. Acolo toți rămân săraci, pentru-că priceperea de chiverniseală și de adunare de bogății n'a străbătut printre oamenii sălbatici și nici-unul dintre ei n'o cunoaște și n'o înțelege,

Unde sînt domni și robi nu sînt lipsuri, pentru-că domnul e dator să se îngrijească de robul seu, dacă vrea să-i fie de folos și să-i poată lucra. În schimb robul n'are altă chemare și datorință decât să muncească. E întocmai ca și cu boul dela jug, sau cu calul din ham. Dacă stăpânul vrea să-i facă bune slujbe, trebuie să-l grijească și să-l hrănească bine.

Dar' omul nu e vită și nu e născut să fie rob. Omul e ființă *liberă*, lăsată ca singură să se mîne pe sine și să-'și poarte de grije. De aceea, omul trebuie să caute să fie înainte de toate *liber* în toate.

Pentru a fi așa, omul trebuie să fie crescut în frica lui Dumnezeu și în *moralitate*. Omului de astăzi îi lipsește însă, cam pretutindenea, și una și alta. Puține popoare sînt într'adevăr libere,

ear' oamenii cu desevîrşire morali ar putè fi numèraţi pe degete. Toţi sîntem, mai mult sau mai puţin, înglodaţi în păcate şi în ticăloşie. Păturile de jos poate mai mult decît cele de sus, semnul, că cei de sus cam prea puţină grije poartă de cei de jos. Să nu ne mirăm deci, când vedem că în unele pături de jos moralitatea e așa de rău batjocorită.

Trăim în plină putere a legii creştine şi tocmai faptele creştineşti sînt cele mai puţine ce ni-se dă se le vedem astăzi. Oamenii se duşmănesc, se pizmuesc, se uresc unul pe altul, în loc să se iubească, ca fraţii. Şi fiindcă lipseşte temelia morală, viaţa lor e monotonă: muncesc, mănâncă, beau, dorm, — ear' de ziua de mâne nu se mai îngrijesc.

Un căpitan de corabie povestia, că Eschimoşii, un popor sèlbatic, dacă prind astăzi un peşte de mare, îl mănâncă tot, chiar şi cu primejdia de a se bolnăvi; ear' în urmă flămînzesc câte şese-şapte zile. Omul sèlbatic nu ştie deci ce e chiverniseala. Dar' omul sèlbatic nu ştie nici ce e moralitatea, pentru-că el nu cunoaşte nimic din legea creştinească. De aceea, noi, cari nu ne numèram între sèlbatici, şi ne mai numim şi creştini,

nu trebuie să fim ca sălbaticii. Noi trebuie să ne gândim și la ziua de mâine, nu numai la ziua de astăzi.

Frigul e bun mijloc pentru-ca omul să se obișnuiască cu chiverniseala. Frigul ne silește să adunăm lemne pentru iarnă, să punem la o parte hrană pentru noi și nutreț pentru vite, să ne lipim bine căscioara, fie cât de mică, pentru-ca să ne putem adăposti în ea, noi și familia noastră, căutând scut împotriva vânturilor și împotriva ninsorilor.

Popearele din țările calde n'au trebuință de toate acestea, de aceea sînt mai puțin chivernisitoare. Și dacă am ave și noi numai zile de vară, poate că am fi la fel cu ele. Mulți dintre noi 'și-ar ține fără întrerupere locuința sub frăgarul din curte sau sub nucul din grădină.

Ori-ce îndreptare spre bine a oamenilor sălbăteciți în moravuri s'a făcut și se face prin biserică și prin școală. Foarte bine a lucrat deci *Denison*, un Englez iubitor de neamul seu, care punându-și de gând să aducă la brează bună oamenii dintr'o parte de oraș a *Londrei*, — locuit numai de pungăși și de criminali, — 'și-a început munca cu ridicarea unei biserici mari cu două

rinduri. Sus era biserica, jos școala. Și cu ajutorul bisericeii și a școalei i-a fost dat să facă oameni de treabă din acești stricați. 'I-a învățat să fie cinstiți, ear' cruțători să fie au învățat în urmă ei singuri.

Temeliile moralității sînt deci: *biserica* și *școala*. Ce bine ar fi, dacă cerul ar trimite pentru fiecare sat românesc câte un *Denison*, sau cel puțin câte un *Popa Tanda*, — figură din una din novelele lui *Slavici*, — care a știut să-și ducă satul la bunăstare și fericire. Și ne-ar trebui pentru toate păturile de oameni câte un *Popa Tanda*, pentru-că toate sînt cam cuprinse de boala de a risipi ce câștigă, ba peste ce câștigă, numai pentru-ca să facă lumea să creadă, că ele sînt mai mult decît ce sînt în adevăr.

Nimeni nu poate zice, că poporul nostru n'ar fi destul de sîrguincios. Muncește din greu și muncește bine. Țăranul nostru ar pute să trăească deci din munca sa cu mult mai bine de cum trăește, dacă ar avè numai cu ceva mai bună socoteală la împărțirea muncii și cu ceva mai multă îngrijire la folosirea câștigului eșit din munca sa.

Lipsa de îngrijire e deci greșeala și boala mare de care sufer oamenii nostri. Nu se pot ei îndatina să pună în zile bune, în ani buni, ceva

la o parte pentru anii cei răi, în cari munca lor rămâne nerăsplătită, din pricini neatfîrnătoare de ei, ci atfîrnătoare de voința Celui de sus. Plugarul ar trebui să-și poarte gîndul neconținut la cele șapte vaci slabe din visul lui *Faraon*; și totdeauna cînd dă peste el un an bun, o vacă grasă, să rupă ceva și să pună la o parte pentru vacile slabe, cu cari poate să se întîlnească în curînd.

Plugarul nu poate spune că n'a auzit încă dela nimeni lucrul acesta. Și nu poate spune că n'ar înțelege cu mintea lui, că într'adevăr așa trebuie să facă, pentru-că e bine așa și numai așa e bine. Și totuși nu se poate îndatîna să se cugete și la viitor! Un an rău, și ticăloșia e deplină la țărănimea noastră. Doi ani răi, și moare de foame, dacă nu-'i sare statul și oamenii într'ajutor.

Neîngrijirea de ziua de mâine; nepăsarea față de viitor; atît de bine cunoscutul cuvînt »*doară*« al Românului: sînt pricina că țărănimea noastră, adevărații susținători ai omenimei, e în mare parte atît de nesocotită. N'are preț țeranul decît numai cînd poate fi folosit de alții. Și *el* poartă vina că n'are prețul ce ar putè să-'l aibă!

Omul cu stare mai bună știe, că săracul e aruncat în gura ticăloșiei în clipa în care nu mai

capătă de lucru. Și cum de lucru îi dă cel cu stare bună, știe și aceea, că săracul e atîrnător de el. Dar' asta e rușinător pentru om ; pentru-că cu toate-că dumnezeirea a întocmit lucrurile astfel, ca în lume să fie și sărăcie, n'a întocmit la nici o întemplantare treaba așa, ca omul să-și facă vieța atîrnătoare de voința altui om. Ear' dacă astăzi totuși așa este, vina o poartă omul, care e destul de slab să se facă singur atîrnător de alții!

Un preot învățat zice în una din frumoasele sale predici, că: »lipsa de îngrijire e cuvânt prea domol pentru omenimea de astăzi. Trebuie să-î dăm adevăratul nume : risipă. Toți fac risipă cu câștigul lor, învățați și neînvățați, tineri și bătrâni, însurați și neînsurați, bărbați și femei. Și prin aceasta se perd însușirile frumoase ale ființei omenesti, căci inima omului se împetrecește, obiceiurile bune se strică, îndrăzneala crește când e vorba să se săvîrșescă fapte rele și scade și se perde cu desăvîrșire când trebuie să se facă fapte bune. Scade dorul de muncă și crește trîndăvia și rîvna de a trăi pe ușor, fără mare oboseală și fără multă muncă.

De aici vine apoi necurățenia în case, necurățenia în îmbrăcăminte, necurățenia în vorbe,

netrimiteră copîilor la școală, — nepăsare și neîngrijire pe toate tărîmele, ticăloșie deplină în toate lucrurile«...

Relele de cari pătimește lumea sînt toate rele ce vin dela omul însuși. Dacă oamenii sînt buni, bună e și lumea; dacă ei sînt răi, lumea încă e rea. Când se zice deci, că satul cutare e stricat, lucrul trebuie înțeles așa, că oamenii din sat sînt stricați, în partea lor cea mai mare. Dacă în sat s'ar afla mai mulți oameni buni decât răi, nu 'i-ar merge vestea că e stricat.

Vor zice mulți, că astăzi e greu a te mai gândi la ziua de mîne, sau chiar la anul ce vine, când dările sînt atît de mari și atît de multe. Foarte adevărat. Sînt multe și mari dările zilelor noastre; dar' nu dările ce trebuie să le plătească omul, ci dările pe cari le plătește el, *de bunăvoie*, fără să-l silească cineva.

Darea pămîntului, cea mai mare și mai apăsătoare dare pentru plugarul nostru, face la an, în întreaga noastră țeară, cam treizeci-și-opt de milioane, în florini. Ear' darea ce se plătește după beuturi, face în țeara întreagă *de trei-ori atîta*. Bine, iubite cetățene! Darea pămîntului stăpînirea te silește să o plătești, și trebuie să o plă-

tești. Dar' darea pentru beuturi nu te silește nimeni să o plătești. De ce o plătești?

În țeara englezească, după socoteala făcută din partea stăpânirei, se dau an de an cincizeci de milioane pe beatură. Cine le dă? Muncitorimea; oamenii cari trăesc din lucrul mânilor lor!

Tânguirea că legile sînt rele și că dările sînt mari, nu schimbă nimica și nu aduce nici o îndreptare spre bine. Îndreptarea trebuie să o facă oamenii; și anume, nu tânguindu-se, ci trăind mai cu socoteală.

Așadar' pe scurt, omul care trăește fără plan, fără rînduială, fără socoteală, fără îngrijire, — nu-și va agonisi nimica, pentru-că nu poate să-și agonisească. Cel-ce trăește numai pentru ziua de astăzi, nu poate să-și asigure ziua de mâne, fiindcă nu are cu ce.

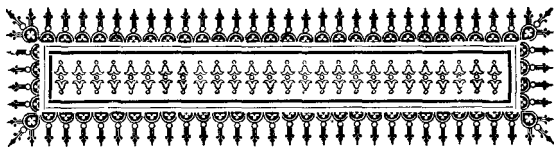
Cei mai mulți dintre noi își pun nădejdea în cuvintele scripturei, care ne spune, că »*cel-ce grijește de paserile cerului*« va purta grije și de om. Uită însă bunii oameni, că omul nu e pasere, ci e om, ființă după chipul lui Dumnezeu, înzestrat cu minte, în scopul ca *singur să se îngrijească* de sine.

Va trebui să vină vremea deci, când oamenii vor începe a se gândi mai din adins la ziua de mâne.

Va trebui se vină însă mai nainte schimbarea obiceiurilor de astăzi, ear' obiceiurile nu 'și-le schimbă omul peste noapte. Câte lupte au urmat, până-ce omenimea a ajuns cu moralitatea acolo unde se află astăzi! Câte lupte au trebuit să poarte națiunile, până au fost recunoscute de națiuni! Legea creștinească, până s'a înrădăcinat, câți martiri a trebuit să dee, câte urmăriri și persecuțiuni a trebuit să îndure! Iobăgia nu s'a șters decât după multe lupte și după multe vătășări de sânge! Pentru-că nimic nu se schimbă în lumea aceasta fără ciocniri și fără sguđuri.

Schimbarea obiceiurilor rele la om tot prin sguđuri se face, dar' prin sguđuri sufletești, pe cari inima omului va avè să le îndure. Ear' când se va sguđu odată temeinic inima omului, sigur că omul va alunga din obiceiurile sale: risipa, beția și lipsa de îngrijire, — cele mai stricăcioase însușiri pentru om și pentru societatea omenească.

Buna rînduială, chiverniseala.

E greu de înțeles, cum de o mare parte a omenimei, de atîta bunătate de vreme n'a ajuns încă să îmbrățișeze mai din adins chiverniseala, căutând să afle neconținut noue mijloace ducătoare la scop, cum a făcut pe alte tărîmuri ale vieții sale. Și e greu de înțeles, cum de o bună parte a omenimei nu se poate scutura de cea mai urîcioasă patimă, de patima *beției*, isvorul tuturor relelor.

Dacă cercetăm statistica despre reușcătorii din diferitele țeri, vom afla, că în cele mai multe țeri, păcatele, călcările de lege, omorurile, le săvîrșesc oamenii în stare de *beție*. Omul beat e curajos. Atît de curajos, încât nu se teme nici de lege nici de Dumnezeu. Înșușirea aceasta a

rămas în om de pe vremea când era ființă sălbatică. E moștenire din vremile vechi. Pentru-că numai omul sălbatic mănâncă și bea tot ce are, ear' în urmă pleacă cu capul plin la vânătoare sau la războiu. Omul de astăzi, — nu mai mult sălbatic, — mănâncă și bea și el ce are, în urmă se ia la ceartă cu vecinul sau cu prietenul și e în stare să-l toace în cap pentru lucruri de nimic. Însușirea aceasta e însă rămasă și de pe vremea robiei, când cel tare silea pe cel mai slab să muncească pentru el. Cel slab, când se simțea puțin la larg, — se îmbăta de necaz!

Romanii cei vechi mergeau singuri la războiu, pentru că războiul era fală pentru ei. La muncă însă, acasă, își puneau robii. Munca nu era fală pentru ei. Munca nu era pentru domni, pentru stăpâni, ci pentru robi.

Urîtă era și robia aceea, numită: *sclăvie*. Omul nu trecea de om, ci de vită, și venia vândut la târg ca și vita. Din ce era cineva mai cu stare, cu atât mai mulți robi avea în jurul seu. Robii se numărau după capete, ca astăzi vacile, porcii și oile. Firește că robul nu putea se pune nimica la o parte, pentru-că nu avea nici un câștig. Tot ce câștiga era hrana, ca să poată trăi, pentru-ca

să poată munci pe seama stăpânului. Se poate deci, că îndatinarea de a nu se prea îngriji de ziua de mâne a rămas în om de pe vremea aceasta, când omul era rob, nu om.

Astăzi însă lucrurile s'au schimbat cu desvîrșire.

Fiecare om e liber; boierul cel mai avut, tot așa ca și muncitorul din urmă. Toți sîntem astăzi deopotrivă în fața legii și în fața stăpînirii și dacă totuși e careva dintre noi și astăzi rob, poate să fie rob numai patimilor sale, poate să fie rob beției, care îl stăpînește mai rău de cum erau stăpâniți adevărații robi din partea domnilor lor. Ear' cel-ce rob este beției, nu are ca om mai mare preț decât un Eschimos sau un Indian din Africa-nordică, — oameni sălbatici și ținuți în jugul robiei și astăzi.

Cerem libertăți pe seama omului; libertăți fără margini, ca nimeni și nimic să nu-l poată împedea în împlinirea dorințelor și voințelor sale. Dar' același om, pentru care oamenii cu carte își bat capul să-i asigure libertate deplină, nu e în stare să se libereze pe sine de sub greutatea patimilor și a păcatelor sale. Vrei să-l ridici și să-l înalți, ear' el se trîntește în noroiu!

Astăzi oamenii nu mai sînt împărțiți în domni și robi, ci toți sînt *cetățeni*, unul ca și altul, cu aceleași drepturi și aceleași datorințe.

Astăzi cel mai de rînd om este o *putere* în țeara lui; face parte din *obște*, și numai vina lui e, dacă nu e împărțășit de toate drepturile ce 'i-se cuvin, ca — *putere*.

Pe seama fiecărui om stau astăzi deschise *școalele*, și-și poate câștiga în ele învățăturile cele mai înalte, dacă are tragere de inimă pentru ele. Și trebuie să ne fie fală când vedem ajunși astăzi la cele mai înalte trepte, cum e de pildă *episcopia*, oameni, al căror leagăn nu era pus în palat mare și pompos, ci în colibă de țeran.

Pe seama omului stau astăzi deschise toate căile de înaintare și numai dela el atîrnă, să se ridice sau să se cufunde. Cel-ce merge înainte, aruncînd la o parte pedecile, se va înălța. Pentru-că ori-ce cale pe care apucă omul în viață, e nebatucită pentru el. Omul trebuie să lupte din greu pentru-ca se poată înainta pe ea. Dar' tocmai lupta omului cu soartea, dă fărmecele care-l îndeamnă pe om să nu stee pe loc, ci să dee piept cu greutatea, pe cari învingîndu-le, ajunge la glorie și la bucurie.

Nimeni nu s'ar lupta pentru un traiu mai bun, pentru o vieață mai bună, dacă ar fi mulțumit cu vieața ce o duce. Fiecare om caută deci să ajungă la mai bine, să ajungă să fie mulțumit.

Așa face omul care a gustat odată din bunățile și binefacerile școalei. Omul care nu știe ce e școala, firește că nu se gândește să se înalțe și să ajungă la mai bine, ci gândul lui e îndreptat spre crîsmă; ear' bătaia lui de cap cea mai mare este cum să-și risipească câștigul de astăzi, ca mâne să fie silit să se lupte cu lipsurile și neajunsurile.

Se plâng popoarele că sînt nesocotite, nebăgate în seamă, unele chiar *subjugate*, și au dreptate. Dar' vina o poartă ele. Ori-ce popor este astăzi *putere* în țeara sa și numai dela el atîrnă să fie recunoscut de putere. Dacă un popor oare-care e despoiat astăzi de drepturile omenești și cetățenești ce i-s'ar cuveni, lucrul înseamnă, că poporul însuși n'a făcut încercare destul de tare pentru a-și dovedi drepturile. Ear' aceasta vine de acolo, că poporul nu e destul de luminat.

Multe popoare oarbecă și astăzi în întunerec. Și din întunerecul lor nu le poate scoate decât

biserica și *școala*. Altă călăuză nu este. De aceea, mijloacele pentru a face omenimea să fie mai cruțătoare și mai cu îngrijire față de viitor, ni-le dă creșterea, ni-le dau învățăturile morale și religioase.

E încă mult întunec în lume și întunecul trebuie să-l spargă lumina, ear' lumina răsare din *școală* și din *biserică*.

E multă știință în lume și se zice că astăzi știința stăpânește lumea. Se poate că e adevărat. Dar' este și multă neștiință în lume; și dacă luăm multimile de oameni, mai că s'ar putè zice că neștiința stăpânește lumea. Toate legile se aduc numai pentru împedecarea lățirii neștiinței. Toate temnițele se ridică pe seama celor-ce din neștiință fac fapte rele. Și e curios, că temnițele sânt totdeauna pline, pe când bisericile, ridicate pe seama celor-ce vreau să se adape din isvorul științei, binelui și al adevărului, sânt mai mult goale decât pline. Nu știința, ci neștiința face să fie de lipsă poliția, gendarmeria, armata, pentru-că dacă ar fi toți oamenii cumiști n'ar fi nici o trebuință de ele.

Știința se lățește încet, ales în păturile de jos; și de aceea e departe încă vremea, când în-

tr'adevăr știința va stăpâni lumea. Ear' când va veni vremea aceasta, nu va mai trebui să osândim relele de cari pătimește astăzi lumea, pentru-că nici unul din ele nu va mai avè ființă. Până atunci însă trebuie să le osândim și trebuie să cerem delăturarea lor.

Relele omenesti pot fi delăturate dacă toți se unesc, ca împreună și în bună înțelegere se le alunge dintre oameni. De aceea e de laudat ori-ce început făcut pentru împedecarea lățirii lor. Trebuie să laudăm tovărășiile de *cumpătare*, ce au început a se lăți printre poporul dela sate, și al căror scop este reținerea dela gustarea peste măsură a beuturilor spirituoase. Trebuie să laudăm *grânarele comunale*, cu scopul lor de a aduna în ani buni grăunțe de rezervă pentru ani răi, va să zică, un fel de îngrijire pentru viitor. Și trebuie să laudăm *băncile* noastre românești, așezămintele cele mai chemate pentru lățirea spiritului de chiverniseală în sinul poporului nostru, înțelegând aici pe aceia, cari cunosc băncile nu numai ca așezăminte de *împrumut* ci și ca institute de *păstrare*.

Mergând înainte pe aceste trei căi, avem în mână mijloacele de chiverniseală pe seama poporului nostru și n'avem decât să facem ca

poporul se înțelegea însemnătatea lor. Adevărat că e de vină câte-odată și poporul, pentru-că de multe-ori glasul celui cuminte răsună în pustie. Nu toți înțeleg vorbele omului cuminte, fiindcă nu toți oamenii sînt dedați să cugete și să caute să străbătă în adâncimea vorbelor înțelepte ce le-au auzit. Oamenii de astăzi sînt dedați să le învețe toate din pățaniile lor, deși pățaniile sînt totdeauna legate de — perdi.

Adevăratul mijloc, adevărata cale pentru a ajunge să vedem străbătută în popor rîvna de a chivernisi este și rămîne lățirea științei, spargerea întunerecului cu ajutorul școlii și al bisericii. Școala e luceafărul, biserica soarele, care arătându-se pe cer întunerecul se ascunde și cu el se ascund toate buhele, toți liliecii și tot ce în întunec trăește. De aceea, omul, când intră într'un sat necunoscut, se uite ântâiu la biserica din sat și la școala din sat; și dacă le găsește în stare bună și mulțumitoare sufletului seu poate să știe că și oamenii cari le-au ridicat sînt oameni buni, plini de dorul de a merge înainte pe calea binelui, a dreptății și a adevărului. În satul înșe în care numai crîșma e în stare bună, ear' școala și sfîntul lăcaș dumnezeesc e lăsat în grija Domnului și a vremii: cercetătorul va găsi că oamenii

sînt nepăsători, trîndavi, iubitori de ceartă și de gâlceavă, că sînt niște bețivi și stricați, cari neconținut stau pe picior de răsboiu cu legea.

Firește, că ori-ce învățătură se dă poporului, trebuie să fie ântâiu de toate *morală*, pentru-că numai creșterea morală poate scoate din sînul omului patimile și slăbiciunile. Îndeosebi *beția* trebuie osândită cu multă tărie, pentru-că ea e dușmana cea mai mare a tuturor lucrurilor bune. Ea se pune în cale și nu lasă să între în inima omului simțirea de iubire, de dreptate și de adevăr și ea e cea mai mare dușmană și a — chiverniselei.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Omul cuprins de patima beției nu cunoaște prețul banului. Omul bețiv nu știe prețuî banul și de aceea nu-și poate agonisi nimica. Omul trebuie adus deci la trezvie; trebuie adus acolo să înțeleagă prețul banului și de zece-ori să-1 învirtească în mână până-1 dă.

Mulți o știu aceasta; cei mai mulți însă nu o știu. Și acestia trebuie să mai treacă prin multe ape ale învățătorei până ajung să știe cum au să folosească averea și câștigul. Ear' omul care 'și-a câștigat odată această învățătură e înzestrat cu un capital frumos, care bune roade, mari și frumoase interese are să-1 dea. Căci nimic nu e așa sigur

ca învățătura. Baniî poate să-î peardă omul, învățătura nu. Casa poate să ardă, învățătura nu. Și totuși, cât de puțină trudă își dau unii oameni se pună mâna pe acest prețios dar! E adevărat de altcum, că și din partea țărilor se face prea puțin în treaba aceasta. Se aduc legi în fiecare țeară că fapta cutare e oprită; ear' cel-ce totuși o săvârșește se pedepsește cu pedeapsa cutare. Nu s'a adus însă lege nici într'o țeară, că fiecare cetățean *e dator să știe ceti legile aduse*. Ținerea ordinei și a păcei între cetățeni ar fi atunci cu mult mai ușoară. În cele mai multe țeri însă oamenii cunosc legile abia după-ce au ajuns de necaz cu ele și după-ce s'au croit asupra lor pedepsele legi.

S'a făcut mult, nu-î vorbă, pe tărîmul creșterei poporului și totuși s'a făcut foarte puțin și mai este foarte mult de făcut. Și chiar tărîmul moral e cel mai nesocotit. Sămênță multă și bună va trebui să fie aruncată încă pe acest câmp larg, ca din ea să răsară un nou chip de viață pe seama oamenilor. Vremea aceasta o vor aduce oamenii înșiși. Va veni vremea când omul de rînd va ști, că viitorul seu e în mâinile sale și va căuta să 'și-l asigure; când omul de rînd va înțelege, că datorința sa ca om este să muncească

și să câștige atât de mult cât poate, și să dea din câștig atât de puțin cât poate; când omul va înțelege, că cu aceasta e dator sieși și familiei sale.

Când va ajunge omul să facă așa, din a lui știre și nu îndemnat ori împins de alții: atunci abia va înțelege el și va vedea cât de frumoasă și de dulce e *neatîrnarea* câștigată prin tine însuși și cât de mică e jertfa ce o aduci pentru a te putea adăposti la umbra ei!

De aceea, trăiți toți cu socoteală. Chivernisiți ca să puteți ajunge la neatîrnare, la această frumoasă *podoabă* a omului.

Chiverniseala e strîns legată de buna ordine. Ea e chiar sufletul bunei ordine. Scopul chiverniselei este întrebuințarea potrivită a tuturor isvoarelor de câștig, împedecarea risipei și delăturarea lipsurilor, atât de dureroase când le întâlnești. Chiverniseala stă sub porunca minței și ordinea, buna rînduială, tot așa. Din ce e mai bine îngrijită și ținută în frâu mintea omului, cu atât mai largi sînt tărîmurile ce le ia în stăpînire chiverniseala.

Să nu risipești nimic și să nu duci lipsă de nimic! În cuvintele acestea se cuprinde întreaga înțelepciune a chiverniselei și întreaga ordine a

vieței omenești. Pentru-că ordine se cere pretutindenea. Fără ordine nu se poate ține gospodăria, nu se poate duce plugăritul, nu se poate conduce fabrica, nici armata și nici țeara. Ear' ordinea ni-o tălmăcim așa: *fiecare lucru la locul seu și fiecare lucrare la timpul seu.*

Omul obicnuit cu ordinea bună este deja pe calea chiverniselei, pe calea buneistări, pentru-că ordinea singură e o bogăție întreagă pentru om.

Omul care dimineța, când are să plece cu plugul la ogor, trebuie se caute ântâiu ciasuri întregi după ferul plugului până îl găsește, din pricina că nu știe unde 'l-a pus aseară, de oare-ce loc anumit nu avea pentru el: nu va fi chivernisitor nici-odată, pentru-că chiverniseala se începe, cum am mai spus, la timp, fiind timpul mai scump decât banul.

Ordinea bună e una din vrednicțiile cele mai frumoase ale omului, pentru-că în ea se topesc încă multe din celelalte vrednicii. De altcum cu ordinea bună s'a început lumea. Înainte de facerea lumii era întunerec și nerînduială. Ordinea a dat naștere lumii.

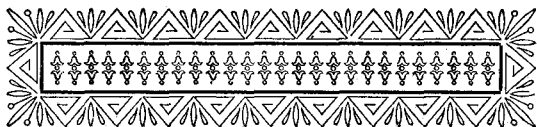
Ordinea bună e sufletul căsnicieii și de aceea, în casa în care stăpânește ordinea e pace și feri-

cire. Și de oare-ce femeia conduce casa în mare parte, urmează, că și chiverniseala atîrnă foarte mult dela femeie, care cu ordinea bună din casă poate să facă bună rînduială și în celelalte treburi ale familiei. De aceea, zestrea cea mai frumoasă a femeiei este *sîrguința și iubirea de ordine*. Aceasta e averea ei cea mai prețioasă, care în bani nici nu se poate prețui. Și totodată aceasta e cea mai bună podoabă a femeiei, care o înfrumusează mai bine decât toate hainele de mătăasă, decât talerii dela grumaz și vâpselele de pe obraz.

Fericită e deci casa în care intră o femeie sîrguincioasă și iubitoare de ordine, pentru-că dar și binecuvîntare aduce cu sine.

Regulele chiverniselei.

Regulele chiverniselei sînt foarte simple și se pot învăța foarte ușor.

Nu da nici-odată tot ce ai. Asta e cea dintâiu regulă. Ear' omul care dă nu numai tot ce are, ci chiar peste ce are, e curat nebun. De aceea, legiuitorii tuturor țărilor s'au îngrijit ca risipitorii se fie puși sub pază, sub *curatelă*, cum se zice.

A doua regulă este: *să cumperi pe bani gata și nici-odată pe datorie.* Cel-ce face datorii poate să fie înșelat, pentru-că plătește cumpărătura cu mult mai scump; și poate ajunge să nu mai fie în stare să-și plătească datoriile, ear' prin aceasta, — ce e și mai rău, — să fie înfierat drept un om necinstit.

A treia regulă, poate-că cea mai însemnată, este: *să nu treci la câștig aceea ce încă nu ai în mână*. Va să zică, să nu faci nici-odată socoteala după cioarele din par, ci să te mulțumești cu vrabia din mână.

Cei mai mulți dintre plugarii nostri fac înainte datorii pe rodul câmpului; și dacă dă Dumnezeu de câmpul rodește puțin, sau nu rodește nimica, stau cu datoriile în spinare; ear' datoriile nasc răul, că nu scad, ci cresc mereu, cresc de te spării.

A patra regulă, neîncunjurat de lipsă în fiecare gospodărie este: *purtarea socotelei despre tot ce se câștigă și despre tot ce se dă din casă*.

Nimic nu înaintează și nu întărește simțul de chiverniseală așa de bine ca tocmai această cercetare a noastră asupra chipului nostru de chivernisire.

Afară de cele spuse se mai cere, ca *ochiul stăpânului și al stăpânei casei să fie pretutindenea*. Să vază și să cerceteze toate, ca nimic să nu se peardă ci toate să fie puse totdeauna la locul lor. Multe lucruri se perd în casele oamenilor, numai din lipsa de grije asupra membrilor familiei sau asupra slugilor.

Toți sântem datori să chivernisim; bogați și săraci, însurați și neînsurați. Cei însurați însă

îndeosebi, pentru-că ei au să poarte mai de mulți de grije. Omul însurat trebuie să se cugete totdeauna, că dacă ar muri el în chip neașteptat și grabnic ce s'ar alege din familia sa? La mila străinilor să nu rîvnească nimeni. Mîna binefacerei e foarte *rece*. Și nici nu e sigură. Odată 'ți-se întinde, de zece-ori — nu. Până-ce aceea ce singur ai agonisit e sigur.

Nu poate fi mîngăiere mai mare decât aceea, că atunci, când pronia dumnezeiască te chiamă la sine, tu să inchizi ochii cu știrea că cei rămași în jurul tău nu vor fi siliți să bată la ușa străinilor și să ceară mila lor. Nu e greu lucrul acesta; și pentru a-l face nu se cere decât *voință tare*. Cel-ce voește ceva, e pe calea de a-și împlini dorința, pentru-că voința îl împinge mereu înainte, îl duce acolo unde dorește el să ajungă, dacă are destulă tărie și destulă răbdare.

Mulți oameni arată destulă voință bună și totuși nu merg înainte. De ce? Ei zic că *n'au noroc*. Dar' noroc nu este; pentru-că norocul este buna întocmire și buna chibzuială însași. Pricina adevărată e, că voința lor e numai *părută*, nu e serioasă și nu e voință adevărată.

Omul care vrea să meargă înainte rezimat pe spriginul altora nu va merge înainte. Omul care muncește din greu, dar' dă tot ce câștigă, nu va merge înainte. Sgârcitul, risipitorul, bețivul, nu va merge înainte. Nu merge deci înainte cel-ce *nu e vrednic* să meargă înainte.

O mare slăbiciune a omului de astăzi e lipsa de cumpăt. Oamenii își dau cu capul de peatră fără să se mai gândească serios, că în cele din urmă nu peatra ci capul lor se va sparge. Oamenii de astăzi fac întru toate ca omul din poveste, care având se sară peste o groapă largă, s'a dus, pentru a-și face vânt, atât de departe înderēt, încât ajuns earăși la groapă n'a mai putut se sară peste ea, pentru-că era aproape mort de ostenit. Facem gură mare și când e să ajungem la făptuiri sântem prea istoviți. Și în vieța de toate zilele se cer făptuiri ear' nu pregătiri mari pentru făptuirile cari de obicei sânt cu atât mai mici cu cât mai mari sânt pregătirile; ori apoi sânt făptuiri pe cari lumea le tot așteaptă dar' nu le vede de — pregătirile mari și multe.

Cel-ce făgăduște prea mult, fie șieș, fie altora, de obicei rămâne dator. De aceea, e foarte de prețuit omul, care făgăduște pu-

mult; care nu trîmbiță înainte ce lucruri »*mari*« are să facă, pe când de obicei nu face nimica, ci *tace și face*, — vorba Romînului.

Foloasele ce le are omul din obicînuința de a chivernisi sînt atît de bine cunoscute, încât e de prisos a le mai înșira. Să o știe însă tot natul, că ântâiu de toate această frumoasă însușire are scopul de a duce pe om la *neatîrnare*. Că din această însușire a omului se naște rîvna și tăria de muncă, se naște sîrguința și tot ce e nou în lume, fiindcă ea îndeamnă pe om să muncească, să facă descoperiri noi, să se ridice deasupra. Din om leneș și risipitor n'a eșit nici-odată om mare și din capul și din mâinile lui n'a eșit nici-odată lucru mare. Toată mișcarea din lume a fost lucrarea oamenilor ce au muncit zi și noapte pentru a duce lumea la mai bine.

Fiecare om are puterea să se apere împotriva lipsurilor ce ar putè să-l ajungă, și anume, sau singur, din puterile sale, sau în unire cu alții, pe cale de întovăreșire.

Un om singur va putè face foarte puțin pentru îndreptarea datinelor stricate; mulți oameni împreună pot însă să facă foarte mult. Dacă un singur om se hotărește să nu mai meargă la crîsmă,

în schimb însă se meargă în fiecare zi de sărbătoare la biserică: lucrul nu se prea bagă în seamă. Dacă însă satul întreg face legătura se nu mai bee nimeni din otrăvurile crîșmarului, urmarea e cu totul alta. O simte satul și o simte și crîșmarul, care trebuie să fugă din sat ca să nu piară de foame, pe când dacă îi merge bine el face pieritori de foame din cei mai mulți din sat.

E foarte firesc, ca la lucruri bune oamenii să se unească unii cu alții și împreună să le facă, pentru-că atunci cu mult mai sigur și cu mult mai bine le pot face. Un om singur n'ar pute să susțină de pildă biserica și școala din sat. Să unesc însă toți oamenii din sat și le susțin pe amândouă, cu puteri unite. O fabrică, o moară bună, — un om singur dela sat cu greu o poate ridica; dar' mai mulți oameni la olaltă pot să ridice de pildă o moară după trebuințele lor din sat, ca să nu fie locuitorii siliți să facă drum de măcinat până la moara din al treilea și al patrulea sat. Tot așa prin tovărășie se pot deschide bolte la sat, se pot lua pământuri și păduri în arândă, deschizându-se prin aceasta nouă isvoare de câștig pe seama celor întovărășiți; isvoare, cari n'ar pute fi ajunse dacă fiecare din ei le-ar căuta singur și de capul seu. Mulți oameni împreună pot să

facă chiar și lucruri despre cari omul ar crede că e cu neputință să se facă.

Englezul *Smiles* ne spune că într'un sat din țeara care îi este lui mamă s'a alcătuit înainte cu mulți ani o *reuniune de ajutorare*, cum sînt astăzi pretutindenea, la orașe. Astăzi satul acela e oraș; ear' în oraș o uliță întregă o fac casele, una mai frumoasă decât alta, cari aparțin reuniunii de ajutorare de pe vremuri. Aici, în ulița aceasta, sînt școalele, tot felul de școale pe seama copiilor membrilor reuniunii, aici sînt casele lor de în-tîlnire, bolte frumoase, cu un cuvînt, tot de ce oamenii duc lipsă și ce poate să le aducă folos și plăcere.

Eată deci ce poate face unirea mai multor oameni pentru a face ceva bun împreună!

Tot *Smiles* ne spune, că în Anglia, Scoția și în alte țeri, nu este breazlă meșteșugărească, ce n'ar fi alcătuită în reuniune, cu scopul ca să vîndă și să cumpere bine. De pildă, se unesc cismașii și opincarii dintr'un oraș. Unirea lor va avè de urmare, ântâiu, că nici unul dintre ei nu va vinde marfa mai ieftin decât celalalt, și al doilea, că materialul trebuincios pentru purtarea măiestriei lor îl vor cumpăra toți împreună, și-l

vor cumpăra cu atât mai bine și mai cu folos pentru ei. La orașe s'au alcătuit în timpul mai nou chiar și societăți pentru clădirea de case. Cumperi locul de casă; societatea îți clădește casă pe el, așa cum dorești, ear' prețul casei îl plătești pe rînd din chiria ce o plăteai mai nainte pentru locuința avută dela alții.

Lucru foarte bun și folositor.

Și așa sînt fel de fel de forme de întovărire, toate bune și folositoare pentru om, făcîndu-1 să ajungă la bunăstare și să se obișnuiască cu chiverniseala. Voință tare se aibă omul și le găsește însuși pe toate. Voință de fer se aibă omul, și va învinge toate greutățile și toate pedecile ce-'i stau înaintea. Pentru-că voința e tărie, ear' cu tărie și cu statornicie toate se pot face.

Cu aceasta încheiu cărticica de față, pe care o dau cetitorului în nădejdea, că se cuprind în ea, spuse pe înțelesul tuturor, multe lucruri și adevăruri, din cari poate se scoată bună învățatură, spre folosul și fericirea sa, totodată însă și spre folosul și fericirea neamului din care face parte, — a neamului nostru românesc.

Cuprinsul.

	Pag.
Munca și sirguința	3
Obicînuința de a chivernisi	17
Lipsa de îngrijire	35
Buna rîndueală, chiverniseala	45
Regulele chiverniselei	58

